

Χρειάζεται ένα σχέδιο δράσης με μετρήσιμους στόχους

Του Μιραντας Ξαφα*

Πριν από τριάντα περίπου χρόνια ο Deng Xiaoping, ο μεγάλος Κινέζος ηγέτης που άνοιξε την οικονομία στις ξένες επενδύσεις και στον διεθνή ανταγωνισμό, είχε πει «δεν μ' ενδιαφέρει αν η γάτα είναι άσπρη ή μαύρη, αρκεί να πιάνει ποντίκια». Σε αυτή τη ρήση παραπέμπουν οι πρώτες εντυπώσεις από τη νέα κυβέρνηση, που μοιάζει απαλλαγμένη από ιδεολογικές αγκυλώσεις του παρελθόντος και έτοιμη να αναλάβει δράση για την επίλυση των χρόνιων προβλημάτων της οικονομίας. Τα βήματα προς την «ανοιχτή διακυβέρνηση» και την αξιοκρατία από τις πρώτες κιόλας μέρες της νέας κυβέρνησης, καθώς και ο ήπιος λόγος του πρωθυπουργού και η ποιότητα των στενών συνεργατών του ανταποκρίνονται στην προσδοκία των ψηφοφόρων για αποτελεσματική διακυβέρνηση άσχετα με τι χρώμα θα έχει.

Τα επόμενα βήματα θα είναι πιο δύσκολα. Η κυβέρνηση βρίσκεται αντιμέτωπη με ελλείμματα και χρέη εκτός ελέγχου, ενώ η οικονομία δύσκολα θα ανακάμψει χωρίς βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Όσο επικρατούσαν ευνοϊκές συνθήκες στην παγκόσμια οικονομία και στις αγορές, η Ελλάδα πέτυχε ταχύρρυθμη ανάπτυξη και σύγκλιση με την Ε.Ε.

Αυτή η σύγκλιση όμως επετεύχθη με δανεικά, τόσο από το Δημόσιο μέσω υπερβολικών ελλειμμάτων όσο και από τον ιδιωτικό τομέα μέσω καταναλωτικών και στεγαστικών τραπεζικών δανείων. Η διεθνής κρίση απέδειξε ότι αυτό το αναπτυξιακό μοντέλο δεν είναι βιώσιμο. Υψηλά επιτόκια με μηδενική ανάπτυξη και χαμηλό πληθωρισμό είναι ό,τι χειρότερο για τη δυναμική του χρέους, που έχει μπει σε εκρηκτική πορεία.

Είναι απαραίτητη η επίσπευση των διαρθρωτικών αλλαγών που η προηγούμενη κυβέρνηση δεν τόλμησε να εφαρμόσει. Οι αλλαγές αυτές έχουν διπλό στόχο: να μειώσουν το ύψος του χρέους και να βελτιώσουν την αναπτυξιακή προοπτική. Δύο άξια κυβερνητικά στελέχη, ο Γιώργος Παπακωνσταντίνου και η Λούκα Κατσέλη, έχουν επωμισθεί αντίστοιχα αυτές τις δύο μεγάλες προκλήσεις.

Τι χρειάζεται να γίνει; Οι συνταγές είναι γνωστές: περιστολή της σπατάλης, πάγωμα μισθών κ.λπ. Καιρός όμως είναι όλα αυτά να γίνουν πολύ πιο συγκεκριμένα με ένα σχέδιο δράσης που περιλαμβάνει μετρήσιμους στόχους. Το ΔΝΤ έχει προτείνει ένα πολυετές πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής, με μείωση του πρωτογενούς ελλείμματος κατά 1,5% του ΑΕΠ ετησίως με μόνιμα μέτρα, ώστε το δημόσιο χρέος να μπει σε σταθερά πτωτική τροχιά. Για να γίνει αυτό, όμως, και να ανακτηθεί η χαμένη αξιοπιστία των δημοσιονομικών στόχων, η κυβέρνηση θα πρέπει να είναι έτοιμη να συγκρουστεί με τα «κεκτημένα δικαιώματα» των συντεχνιών του δημόσιου τομέα και άλλων κοινωνικών ομάδων που περιλαμβάνουν ένα τμήμα της εκλογικής της βάσης.

Η δυνατότητα του Δημοσίου να συνεχίσει να δανείζεται για να καλύπτει τα ελλείμματά του εξαρτάται από τη βούληση των επενδυτών να χρηματοδοτούν τα ελλείμματα. Η χρηματοδότηση θα συνεχιστεί μόνο αν οι επενδυτές πειστούν ότι το Δημόσιο είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Σε αντίθετη περίπτωση μπορεί να δούμε μαζικές πωλήσεις ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου και νέα αύξηση στο ασφάλιστρο κινδύνου (spread) που ενσωματώνεται στις αποδόσεις τους. Με τις δανειακές ανάγκες να πιέζουν, η πίστωση χρόνου που δίνουν οι αγορές στη νέα κυβέρνηση είναι περιορισμένη. Είναι επομένως άμεση ανάγκη να συγκρατηθούν τα ελλείμματα με μέτρα ικανά να αντιστρέψουν τη δυναμική του χρέους.

Ποια θα μπορούσαν να είναι αυτά τα μέτρα; Με την οικονομία να συρρικνώνεται φέτος για πρώτη φορά την τελευταία δεκαετία, η προσπάθεια της κυβέρνησης να αποφύγει μέτρα λιτότητας είναι σε κάποιο βαθμό κατανοητή. Υπάρχει όμως επιλογή μεταξύ εισπρακτικών μέτρων με άμεση επίπτωση στο έλλειμμα -όπως έκτακτες εισφορές και άλλα μέτρα της προηγούμενης κυβέρνησης- και διαρθρωτικών μέτρων που θα μειώσουν μόνιμα τα ελλείμματα σε βάθος χρόνου. Ακόμη και αν δεν έχουν άμεσο αποτέλεσμα, τα διαρθρωτικά μέτρα είναι πολύ πιο πιθανό να καθυστερήσουν τους επενδυτές ότι η εκρηκτική πορεία του χρέους είναι αντιστρέψιμη. Αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν:

- Περιορισμό των προσλήψεων και των μισθολογικών αυξήσεων στο Δημόσιο.
- Ανακοίνωση ενός τριετούς προγράμματος εξυγίανσης/ιδιωτικοποίησης των ΔΕΚΟ με στόχο την εξάλειψη των ελλειμμάτων με μέτρα που περιλαμβάνουν τη μείωση του υπεράριθμου προσωπικού. Ζημιογόνες κρατικοδίαιτες εταιρείες του Δημοσίου απορροφούν πολύτιμους πόρους σε κεφάλαια και εργατικό δυναμικό που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αλλού με πολύ μεγαλύτερη αποδοτικότητα. Πρέπει να μάθουμε να τις αφήνουμε να πεθαίνουν ή να αγοράζονται από υγιέστερους ανταγωνιστές.
- Εκ βάθρων αναμόρφωση και απλοποίηση του ασφαλιστικού συστήματος ώστε να μειωθεί σημαντικά το αναλογιστικό έλλειμμα και οι συντάξεις να εναρμονιστούν με τις εισφορές (που σήμερα κανείς δεν μετράει) τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.
- Δραστική μείωση στις πρόωρες συντάξεις και στα «βαρέα και ανθυγιεινά» επαγγέλματα. Στο πλαίσιο της ενίσχυσης των ανεξάρτητων αρχών, να δοθεί εντολή στην Εθνική Αναλογιστική Αρχή να καταρτίζει ετήσια έκθεση για όλα τα Ταμεία, που θα παρουσιάζεται στη Βουλή και θα ενσωματώνεται στην κατάρτιση του προϋπολογισμού.
- Συμφωνία μεταξύ των κοινωνικών εταίρων για συγκράτηση των μισθολογικών αυξήσεων στον ιδιωτικό τομέα ώστε να αποτραπεί περαιτέρω αύξηση της ανεργίας.
- Για να απορροφηθεί το χάσμα ανταγωνιστικότητας μεταξύ Ελλάδας και Ευρωζώνης, θα πρέπει οι μισθολογικές αυξήσεις να είναι χαμηλότερες από το άθροισμα του πληθωρισμού και της αύξησης της παραγωγικότητας για σειρά ετών.

Στο πλαίσιο της διαφάνειας που η κυβέρνηση επιδιώκει, οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να έχουν μετρήσιμους στόχους που θα δημοσιοποιηθούν προκειμένου να μπορέσουν οι αγορές και το ευρύ κοινό να παρακολουθήσουν την πρόοδο υλοποίησης. Για παράδειγμα, ο αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων μπορεί να ανακοινώνεται μηνιαία και τα αποτελέσματα των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών τριμηνιαία. Χωρίς συγκράτηση των δαπανών με μείωση της κρατικής σπατάλης, κάθε προσπάθεια περιορισμού της φοροδιαφυγής είναι καταδικασμένη.

Στον βαθμό που τα παραπάνω δεν συμβαίνουν και όσο επικρατεί η νοοτροπία της διατήρησης των κεκτημένων, ο κίνδυνος είναι ότι η ελληνική οικονομία θα μείνει παγιδευμένη σε μια πορεία χαμηλής ανάπτυξης. Απαιτείται επομένως απ' όλους αναγνώριση των κινδύνων που ελλοχεύουν στην οικονομία και μεγαλύτερη συνέπεια απέναντι στις δεσμεύσεις που έχουμε αναλάβει ως μέλος της Ευρωζώνης.

* Η κ. Μιράντα Ξαφά, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΔΝΤ μέχρι πρόσφατα, είναι σύμβουλος επενδύσεων στην IJPartners.